

Сећање на мог ујака Ивана Табаковића

Иван Табаковић није ми био ни отац ни ујак, већ друг. Живели смо у истој кући у мојим формативним годинама, а ујак је био толико детињаст да смо били на истој равни. Ја сам се развијао а развијао се и он. Сви у његовој широј продици у родном Араду су свирали, цртали и сликали, чак и стриц богати банкар Душан, и тетке Маришка и Даница. Предавале су ручни рад, односно уметност у женској школи. Рано преминули стриц Александар сматрао се прваком своје генерације како у цртању тако и у математици (победио је даљег рођака Николу Теслу на конкурс за бечку стипендију). Отац Милан је био веома практичан, предавао је у занатској школи, али је пре свега као архитекта изградио највеће монументалне зграде у Араду и био је и дуговечни економски стуб породице са кућом у центру и виноградом у Новом Саду, са бројном послугом. Био је власник грађевинског предузећа. Педесет година био је председник Црквеног одбора и три године градоначелник српског Арада. Најстарији брат Александар је завршио три факултета, а старији брат, такође будући значајни архитекта, 1918. истакао је српску заставу на свим високим здањима и био званични преводилац српске војске, а у Будимпешти преводилац у српској амбасади. Национални стуб против одрођавања, пак била је мајка Јулка, која је научила сву своју децу да читају и пишу ћирилицом пре него што би кренули у мађарску школу У САНУ се чува свеска малог Ивана која је цела исписана са „ја сам Србин православне вере као и мој отац и мајка...“, али је баба Јулка 1915. године морала да спали све књиге писане ћирилицом. Сви у породици су били мултидисциплинарни сем њега. На изглед био је другчији, на матури није могао да положи математику, зато је морао да се обавезе да неће ништа да студира што је везано за технику, да би му поклонили оцену. Међутим, иако су сви у породици, и то добро, цртали, сликали и свирали, он је цртао најбоље. Моја мајка, његова најмлађа сестра која је тада имала 11 година, морала је да му позира за слику којом је конкурисао за упис на Академију. Сви оцењују да му је то ожда најглавније антологијско дело. Међутим, баш зато што му ништа практично није ишло, за политику није уопште марио, мада је духовитим запажањима бележио све људске глупости, он је у науку и технику свим срцем својим био заљубљен. Скупљао је све од алата: не само четке, већ и чекиће, кљешта, тестере, догледе, а наука га је фасцинирала - од глиста и машина па све до звезда. Те алате ујак је неспретно употребљавао па их је можда зато „портретисао“. Био је претплаћен на научно-популарне часописе *Die Umschau* и *Наука и природа* чије је делове сецкао. Пред сам рат ујак се преселио у Београд, у нашу кућу у Сењачкој 3, таман када сам дорастао да му будем друг. Наиме, часописе на које смо били претплаћени смо заједно читали, с тим што сам боље од њега разумео науку, јер сам још у трећем разреду основне школе направио детектор и прочитао књигу Џејмса Џинса *Звезде и њихова кружења* и цртао кретања планета. Имали смо срећу да рат некако проведемо, а да непосредно наша кућани је била битно оштећена. Упркос страхотама, нас двојица нисмо могли да одложимо наш развој до неизвесног краја рата, већ напротив, грчевито смо се развијали. Догађаји су текли бурно, кућа нам је стално била пуна избеглица, а посебно је избеглице прихватао ујак Иван, јер је и сам био избеглица из Арада, у који су нам преци такође дошли као избеглице из Херцеговине. Тако су, поред осталих повремених, били за стално избеглице Војтех Браниш, вајар из Загреба и

Влада Стојановић, сликар из Славоније. Страх од рата зближавао је људе, а ујак их је опет све окупљао. Моја је мајка сваког петка спремала у великом лонцу го пасуљ са пројом. Тај тепаи мој ујак овековечио је сликом *Мртва природа са пасуљем*. Долазио нам је на тај го пасуљ цвет ондашњих значајних познатих и непознатих људи, као рецимо Мило Милуновић. За мене је био значајан Јосип Славенски. Пронашао сам за оно време веома опасну ствар, немачки војни перископ, одмах сам га раставио у делове и задржао само оптику. Од једне стране направио сам телескоп, а други сам дао Јосипу Славенском и онда смо настројица посматрали маглинуу Ориону и Јупитерове сателите. Играли смо се без обзира да ли ће Немци да нас ухвате. За време „ослобођења“ замало да Табаковића избаци из атељеа, јер се „онај фотограф шири у две собе“! Међутим, одмах затим, ујак нам је био врло важан јер је једини у породици као професор Академије, имао „ЕР“ картуза снабдевање па сам срамно подизао робу у затвореном удбашком магацину у Чика Љубиној улици. Ми смо наставили да истражујемо. Мој ујак је кренуо у практичне експерименте, па је почео да израђује прототипове перпетумобила, неке интресантне фигуре од штапића, точкића и ластиша. У међувремену, доселио се у препуну кућу и мој брат од најстаријег ујака Александра, Бранко, мој вршњак коме је поред осталоглако ишла и физика и математика, као и већини Табаковића. Убисмо се нас двојица да му објаснимо да је перпетумобиле немогућ, али без успеха. Дуго су се вукле те справице по тавану и подруму но, ја нисам одмах схватио да те справице свакако нису никакав научни доказ, пре су били модели неизмерне љубави према науци, можда и више него његова фаза сенки, кондензације и кристализације у сликарству. Била би то данас врло интересантна изложба. Касније се ујак оженио и иселио па се наша веза прекинула. Ипак, на одбрани мог дипломског примећена су оба моја ујака, и Ђорђе и Иван, па су злокобни гласови оптуживали да су се они умешали у моју десетку. Јесу, али генетски. И касније ујак ми је давао потпору. На отвореној трибини о мојој реконструкцији Лепенског вира наравно да није могао да разуме моју геометрију, па се сложио са осталим дискутантима да сам „први српски фантастичар“. Да се оправдам што нисам сачувао његове перпетумобиле, после поделе наследства међу бројним рођацима остале су наизглед расуте хартијнице, скице на позоришним програмима, трамвајским картама и маргинама књига, затим свеске-скрипта за студенте Академије, скице за будуће слике итд, али ту се нашло и доста интересантних цртежа на илустрованом материјалу и исечака из штампе. Све те радове на папиру сам скенирао и уступио за ову изложбу. Они могу да буду од непроцењиве вредности да би се разумело Табаковићево главно дело.